

Briseļē, 18.5.2018.
COM(2018) 304 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par izglītību ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos

1. APŅEMŠANĀS ES ĀRĒJĀS DARBĪBĀS NODROŠINĀT DROŠU, IEKĻAUJOŠU UN KVALITATĪVU IZGLĪTĪBU ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS UN IEILGUŠU KRĪŽU GADĪJUMOS

Ilgtermiņa attīstības programmā 2030. gadam, it īpaši tās 4. mērķī¹, ir atzīts, ka kvalitatīva izglītība un apmācība ir nozīmīga kā būtisks pamats svarīgu globālo problēmu risināšanā. Šis fakts 2016. gadā tika atzīts pasaules humānās palīdzības samitā, izveidojot platformu “Izglītība nevar gaidīt”², lai mainītu izglītības nodrošināšanu ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos.

Tiesības uz izglītību ir atzītas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā³, kas ir adresēta ES iestādēm, kā arī dalībvalstīm, kad tās īsteno ES tiesību aktus. Tās ir būtiskas miermīlīgai sabiedrības attīstībai⁴, ekonomiskai izaugsmei un individuālā potenciāla īstenošanai. Līgums par Eiropas Savienību skaidri uzliek ES saistības veicināt bērnu tiesību aizsardzību⁵. Tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, apmācību un mūžizglītību ir pirmais Eiropas sociālo tiesību pīlāra princips⁶. Bērniem ES ārējās darbības ietvaros ir īpaša nozīme, kura nostiprināta bērnu tiesībās⁷ un apstiprina, ka “ir būtiski panākt progresu saistībā ar bērnu situāciju, ja mēs gribam novērst valsts nestabilitāti un nodrošināt ilgtermiņa ilgtspējīgu attīstību, sociālo kohēziju, stabilitāti un cilvēku drošību valsts, reģionu un starptautiskā līmenī”⁸.

Tomēr patiesībā ieilgušu konfliktu, iedzīvotāju piespiedu pārvietošanas, vardarbības, klimata pārmaiņu un katastrofu dēļ piekļuve kvalitatīvai izglītībai ir liegta miljoniem bērnu. Minēto aspektu rezultātā rodas neizglītotas “**zudušās paaudzes**”, un tie ir galvenie pamatcēloņi, kuru dēļ daudzi iedzīvotāji dodas bīstamā ceļā uz Eiropu⁹ un citiem pasaules reģioniem, ietekmējot to stabilitāti un attīstību.

Pasaulē puse no bērniem, kuri neapmeklē skolu, dzīvo krīzes un konfliktu ietekmētā situācijā, un gandrīz puse pamatskolas vecuma bēgļu neapmeklē skolu. Tādēļ ES ir jāreaģē, izmantojot savu instrumentu un pieeju klāstu. Pēdējo gadu laikā ES ir būtiski **palielinājusi atbalstu** izglītībai ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos visā pasaulē, atzīstot, ka izglītība ir nozare, kas pastāvīgi nesaņem pietiekamu finansējumu krīžu gadījumos, — tai tiek piešķirti mazāk nekā trīs procenti no pasaules kopējā finansējuma humānās palīdzības mērķiem¹⁰. ES ir palielinājusi finansējumu izglītībai ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos no 1 % no tās sniegtās humānās palīdzības apjoma 2015. gadā līdz 8 % 2018. gadā ar mērķi sasniegt 10 % 2019. gadā. Liela daļa no divpusējās attīstības palīdzības izglītībai 2014.–2020. gadā ir piešķirta nestabilām un krīzes skartām valstīm. ES ir lielākā līdzekļu devēja izglītībai, reaģējot uz Sīrijas reģionālo krīzi, un nodrošina ievērojamu daudzpusējo finansējumu

¹ Nodrošināt iekļaujošu, vienlīdzīgi pieejamu, kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem iedzīvotājiem.

² <http://www.educationcannotwait.org/>.

³ Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 14. pants. OV C 326, 26.10.2012., 391.–407. lpp. ANO Ģenerālā asambleja, Konvencija par bērna tiesībām, 1989. gada 20. novembrī, ANO, Līgumu krājums, 1577. sējums.

⁴ Globāla Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģija, kuru 2016. gada jūnijā izklāstīja AP/PV https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/pages/files/eugs_review_web_13.pdf.

⁵ Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. panta 3. punkta otrā daļa un 5. punkts skaidri uzliek ES saistības veicināt bērnu tiesību aizsardzību ES iekšējās un ārējās darbības ietvaros.

⁶ Komisijas paziņojums “Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide” COM(2017) 250.

⁷ ES pamatnostādnes par bērna tiesību veicināšanu un aizsardzību, kuras Padome pieņēmusi 2017. gadā.

⁸ COM(2008) 55 un ES pamatnostādnes par bērna tiesību veicināšanu un aizsardzību, kuras Padome pieņēmusi 2017. gadā.

⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Bērnu migrantu aizsardzība” (COM(2017) 211).

¹⁰ UNESCO globālās izglītības uzraudzības ziņojums (2016) “*Aid to education stagnates, jeopardising global targets*” un UNESCO globālās izglītības uzraudzības ziņojums (2017) “*Accountability in Education: meeting our commitments*”.

globālām iniciatīvām attiecībā uz izglītības vajadzībām ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos¹¹.

Pašreizējie ES palīdzības pasākumi izglītībai ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos attiecas uz visiem izglītības līmeņiem, sadarbību ar valdībām, Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām, nevalstiskām organizācijām, pilsonisko sabiedrību, privātā sektora dalībniekiem, Globālo partnerību izglītībai un citām ieinteresētajām personām. Papildus divpusējam atbalstam un politikas dialogam ar valdībām tiek īstenotas vairākas iniciatīvas, lai visā pasaulē mazinātu izglītības pārtraukšanu, gan izveidojot pagaidu mācību vietas, gan izstrādājot tālmācības programmas bērniem, kuri nevar nokļūt skolu darbības vietās. Piemēram, ES atbilstoši reaģēja uz sīriešu bērnu izglītības vajadzībām, izmantojot divpusējo attīstības finansēšanu, humāno palīdzību, ES Reģionālo trasta fondu reaģēšanai uz krīzi Sīrijā un Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā.

Pēdējos gados ir ievērojami palielinājusies nepieciešamība pēc atbalsta uz vietas un ir radušās jaunas problēmas. Lai gan vajadzību apjoms pārsniedz tās resursus, ES ir jāsniedz ieguldījums, palielinot atbildes reakciju, cenšoties **sniegt palīdzību cilvēkiem, kuriem tā ir visvairāk nepieciešama**¹², un mobilizējot globālo atbalstu turpmākai rīcībai.

Tādēļ šajā paziņojumā ir ierosināts atjaunināt ES politikas satvaru, lai ar ES ārējās darbības starpniecību risinātu arvien lielākas izglītības problēmas ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos ārpus ES. Tajā ir ierosināta pieeja, kas stiprina savstarpēju atbildību attiecīgo ES ārējās darbības instrumentu starpā nodrošināt izglītības vajadzības ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos ar humānās un attīstības palīdzības starpniecību, pamatojoties uz **koordinēšanu, papildināmību un politisko rīcību** ("saikne"¹³). Tajā ir aprakstītas arī jaunās prioritātes, piemēram, vardarbības ietekme uz izglītību.

Lai nodrošinātu izglītības vajadzības ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, ir vajadzīga visaptveroša pieeja. Šajā paziņojumā ir izklāstīta Komisijas **izpratne par jēdzienu "izglītība ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos"** visplašākajā nozīmē; tās pamatā ir stratēģiska un integrēta pieeja attiecībā uz drošas, iekļaujošas un kvalitatīvas izglītošanās iespēju veicināšanu visiem iedzīvotājiem. Izglītība ietver mūžizglītību, ieskaitot izglītības sistēmu noteikto līmeņu formālo un neformālo¹⁴ nodrošināšanu, aptverot agrīno pirmsskolas, sākumskolas un pamatskolas, vidējo, pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, un augstāko izglītību (tostarp tehnisko un profesionālo apmācību, augstskolas izglītību un citus prasmju pilnveidošanas veidus).

Komisijas pieeja izglītībai ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos attiecas uz pēkšņām un lēnas attīstības ārkārtas situācijām, konfliktiem, vardarbību, iedzīvotāju piespiedu pārvietošanu, katastrofām (gan cilvēka izraisītām, gan dabas) un ārkārtas situācijām sabiedrības veselības jomā, ieilgušu un atkārtotu krīžu gadījumiem vai vairākiem no minētajiem. Šīs pieejas mērķis ir sniegt atbalstu nepārtrauktas izglītības nodrošināšanai, un tā tiek izmantota humānās palīdzības un attīstības palīdzības saiknes ietvaros attiecībā uz

¹¹ ES ar attīstības palīdzības starpniecību ir apņēmusies piešķirt 475 miljonus EUR Globālajai partnerībai izglītībai un sniedz 16 miljonus EUR fondam "Izglītība nevar gaidīt" no 2018. līdz 2020. gadam un ar humānās palīdzības starpniecību — 1 miljonu EUR Globālajai izglītības kopai 2018.–2019. gadā.

¹² Skatīt 3.2. sadaļu attiecībā uz galvenās uzmanības veltīšanu cilvēkiem, kuriem tas ir visvairāk nepieciešams.

¹³ Īstenot ES saistības paziņojumā "Cienpilna dzīve — atkarības no atbalsta vietā stājoties pašpalāvēībai" (COM(2016) 234) un jaunajā Eiropas Konsensā par attīstību, OV C 210, 30.6.2017., 1.–24. lpp.

¹⁴ Saskaņots ar Padomes Ieteikumu par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu, OV C 398, 22.12.2012., 1.–5. lpp.: formālā mācīšanās notiek organizētā un strukturētā vidē, kura īpaši paredzēta mācīšanās nolūkiem, un pēc tās parasti piešķir kvalifikāciju, visbiežāk izsniedzot sertifikātu vai diplomu; neformālā mācīšanās notiek plānotu nodarbību veidā, un tajā tiek sniegts noteikta veida mācīšanās atbalsts; tās var būt programmas, kurās sniedz darbam nepieciešamās prasmes, novērš pieaugušo analfabētismu un veicina to, lai pamatizglītību iegūtu tie, kas priekšlaicīgi pametuši mācības.

sagatavotību, katastrofu riska samazināšanu, novēršanu, mazināšanu, ārkārtas reaģēšanu, palīdzību ieilgušu krīžu laikā un atjaunošanu.

1.1. “Zudušo paaudžu” draudi

Bērni veido vienu trešdaļu no pasaules iedzīvotājiem, tomēr tie veido vairāk nekā pusi no visiem humanitāro krīžu skartajiem iedzīvotājiem. Puse no **bērniem, kuri pasaulē neapmeklē skolu**, ir šo krīžu skartās meitenes un zēni, un šis rādītājs palielinās¹⁵. Sīrija, Irāka, Jemena, Afganistāna, Dienvidsudāna un Kongo Demokrātiskā Republika ir dažas no aptuveni 35 krīzes skartajām valstīm, kurās gandrīz 75 miljoni skolas vecuma bērnu (vecumā no 3 līdz 18 gadiem) saskaras ar izglītības pārtraukšanu¹⁶. Šis risks ir ievērojami lielāks pārvietotām personām. Pēc ANO Bēgļu aģentūras aplēsēm pašlaik ir pārvietoti vairāk nekā 65 miljoni cilvēku (augstākais rādītājs kopš Otrā pasaules kara), un vidējais pārvietošanas ilgums bieži vien pārsniedz 20 gadus¹⁷. Nedaudz vairāk nekā puse pamatskolas vecuma bēgļu apmeklē skolu, savukārt mazāk nekā ceturtdaļa atbilstošās vecuma grupas bēgļu apmeklē vidusskolu, un tikai viens procents apgūst augstāko izglītību. Meiteņu gadījumā situācija ir daudz sliktāka — iespēja, ka meitenes neapmeklēs skolu, skartajās valstīs ir 2,5 reizes lielāka¹⁸.

Miljoniem bērnu un jauniešu nākotni apdraud lielāka **vardarbība mācību vidē**¹⁹, tostarp uzbrukumi skolām un universitātēm, piemēram, studentu nolaupīšana, skolu izmantošana militāriem nolūkiem, kājnieku mīnu, neeksplodējušas munīcijas un karadarbības palieku esība skolu tuvumā un izglītības iestāžu iznīcināšana. Varas iestādes var ļaunprātīgi izmantot izglītību, lai veicinātu naidu un neiecietību, palielinātu nevienlīdzību un apspiešanu un vervētu neaizsargātus bērnus vardarbības aktu īstenošanai²⁰. Nevienlīdzība izglītības nodrošināšanā var radīt netaisnības sajūtu un vēl vairāk pasliktināt sociāli atstumto grupu stāvokli, un tas var izraisīt konfliktu²¹.

Bērni un jaunieši, kuri neapmeklē skolu, ir **pakļauti lielākam riskam** attiecībā uz seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību, vardarbīgu ekstrēmismu, piespiedu laulību, grūtniecību agrā vecumā, bērnu darbu un piespiedu vervēšanu²². Pastāvīgi, vardarbīgi un bieži vien ieilguši konflikti, iedzīvotāju piespiedu pārvietošana, nevienlīdzība, ierobežotas ekonomiskās iespējas un piekļuve pamatpakalpojumiem palielina neaizsargātību pret šiem riskiem. Krīžu ietekme uz izglītības pieejamību, piemēram, skolu slēgšana vai militāro spēku klātbūtne skolās, var izraisīt iedzīvotāju piespiedu pārvietošanu drošākas vides meklējumos bieži vien dzīvībai bīstamos apstākļos.

Ārkārtas situācijas un ieilgušu krīžu gadījumi vēl vairāk novājina izglītības sistēmas, kurām jau tāpat trūkst resursu, nelabvēlīgi ietekmējot **bērnu un jauniešu potenciālu un mācīšanās rezultātus**. Bieži skolu darbības pārtraukumi un psihosociālais kaitējums, ko izraisījuši

¹⁵ Pasaules Bankas grupa (2017), Pasaules attīstības ziņojums “*Learning to Realise Education's Promise*”. Bērni, kuri dzīvo visnestabilākajos apstākļos, veido aptuveni 20 % no pasaules pamatskolas vecuma iedzīvotājiem, tomēr tie veido aptuveni 50 % no pamatskolas vecuma bērniem, kuri neapmeklē skolu, — minētais rādītājs ir palielinājies no 42 % 2008. gadā.

¹⁶ Aizjūras attīstības institūts (2016) “*A common platform for education in emergencies and protracted crises: Evidence paper*”, ODI, Londona.

¹⁷ UNHCR “*Global Trends: Forced Displacement in 2016*”.

¹⁸ UNICEF (2017) “*Education Uprooted: For every migrant, refugee and displaced child, education*”.

¹⁹ Pasaules Koalīcija par izglītības aizsardzību pret uzbrukumiem “*Education Under Attack Report 2018*”.

²⁰ Burde et al (2015) “*What works to promote children's educational access, quality of learning and wellbeing in crisis-affected contexts*”.

²¹ UNESCO (2011) “Izglītība visiem” globālās uzraudzības ziņojums “*The hidden crisis: Armed conflict and education*”.

²² Nicolai et al (2015) “*Education in emergencies and protracted crises towards a strengthened response: Background paper for the Oslo Summit on education for development*”.

traumatiski notikumi, kavē mācīšanos, turklāt šajā situācijā arī trūkst skolotāju un ir pārpildītas mācību telpas.

1.2. ES ārējās darbības stiprināšana

Ilgtermiņa attīstības mērķu sasniegšanai un saskaņā ar Izglītības programmu 2030. gadam ES pievērsīs uzmanību četrām stratēģiskajām prioritārajām darbības jomām:

1. sistēmu un partnerību stiprināšana, lai nodrošinātu ātru, efektīvu, lietderīgu un inovatīvu reaģēšanu izglītības jomā;
2. piekļuves, iekļaušanas un vienlīdzības veicināšana;
3. izglītības sekmēšana miera un aizsardzības nodrošināšanai;
4. atbalsts kvalitatīvai izglītībai, lai panāktu labākus mācīšanās rezultātus.

Lai panāktu progresu attiecībā uz šīm prioritātēm, Komisija uzlabos tādus darbības aspektus kā koordinēšana, vadošā loma pasaules mērogā un finansēšana.

Komisijas ietvaros tiks veicināta kopīga un koordinēta programmu veidošana un plānošana ar ES dalībvalstīm un citiem līdzekļu devējiem un partneriem, ievērojot līdzsvaru starp īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa reaģēšanas pasākumiem. ES izmantos savu lomu pasaules mērogā, ietekmi un instrumentus, lai pievērstu lielāku pasaules uzmanību neapmierinātajām vajadzībām un finansējuma trūcumam un lai stiprinātu koordinēšanu un operatīvās reaģēšanas iespējas.

Pateicoties pastiprinātajiem politiskajiem centieniem, pamatojoties uz vajadzību apjomu, pēdējo trīs gadu laikā ir palielinājies ES humānās palīdzības finansējums izglītībai ārkārtas situācijās. Šis finansējuma līmenis pašlaik ir jā saglabā, lai varētu sasniegt ES stratēģiskās prioritātes un lai sniegtu atbalstu miljoniem bērnu un jauniešu, kuri ir pakļauti riskam kļūt par “zudušo paaudzi”.

- Komisijas mērķis ir no 2019. gada 10 % no humānās palīdzības apjoma piešķirt izglītībai ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos²³.
- Komisija atbalstīs pasaules mērogā saskaņotu, savlaicīgu, paredzamu un elastīgu finansējumu izglītībai ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos.

2. STRATĒĢISKĀS PRIORITĀTES ATTIECĪBĀ UZ IZGLĪTĪBU ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS UN IEILGUŠU KRĪŽU GADĪJUMOS

2.1. Sistēmu un partnerību stiprināšana ātrai, efektīvai, lietderīgai un inovatīvai reaģēšanai izglītības jomā

Ar mērķi nodrošināt izglītībai ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos paredzēta finansējuma pieejamību, paredzamību un pārredzamību un saskaņā ar 2016. gada pasaules humānās palīdzības samitā pieņemtajām saistībām²⁴ ES rīcība uzlabos reaģēšanas lietderību humānās palīdzības un attīstības palīdzības saiknes ietvaros. Tādējādi Komisija citu pasākumu starpā pieņems kopīgos īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa plānus, spēcīgākus koordinācijas mehānismus, kopīgu analīzi, darbību kopīgu pārraudzību un kopīgu ziņošanu. Tas ļaus

²³ Tas pārsniedz līmeni, ko ieteikusi Starptautiskā komisija vispasaules izglītības iespēju finansēšanas jautājumos (“*The Learning Generation report, 2016*”).

²⁴ 2016. gada pasaules humānās palīdzības samitā tika uzsākta iniciatīva “Lielā vienošanās” (“*Grand Bargain*”), kuras ietvaros paredzētas vairākas izmaiņas līdzekļu devēju un palīdzības organizāciju darba praksē, ieskaitot gatavošanos naudas līdzekļu plānošanai, lielāku finansējumu valsts un vietēja līmeņa palīdzības sniedzējiem un birokrātijas ierobežošanu, izmantojot saskaņotas ziņošanas prasības.

veicināt attiecīgajam kontekstam piemērotu, paredzamu, daudzgadu, īstermiņa vai vidēja termiņa finansiālas palīdzības pasākumu kopumu.

Komisija pastiprinās un pilnveidos rīcību attiecībā uz izglītības kā vispārēja sabiedrības labuma nodrošināšanu, izmantojot daudzpusējo finansējumu, tehnisko palīdzību, globālo sanāksmju rīkošanu, dalību padomdevējās struktūrās un citas ārējās iesaistes iespējas.

Komisija īsteno mērķorientētu pieeju, lai stiprinātu izglītības sistēmas, izmantojot savu lomu politiskajā dialogā un divpusējo atbalstu. Ja tas ir iespējams un nepieciešams, Savienības finansējums nodrošinās atbalstu pārvaldes sistēmām, tostarp valdībām, kuras uzņem bēgļus²⁵, kā primārajām struktūrām, kas uzņemas atbildību par tiesībām uz izglītību. Ja tiešs atbalsts valdībām nav iespējams vai nepieciešams, sistēmas stiprināšana nodrošinās atbalstu atbilstošākajiem pieejamajiem izglītības dalībniekiem²⁶.

Lai veicinātu uz vajadzībām balstītu ES palīdzības prioritāšu noteikšanu, kas atbilst valsts varas iestāžu prioritātēm, Komisija ieklaus ar ārkārtas situācijām un ieilgušu krīžu gadījumiem saistītas izglītības vajadzības atbalstā, kas paredzēts izglītības nozares plānošanai. ES finansējums tiks balstīts uz svarīgu vajadzību novērtējumiem, tostarp izglītības ministriju, ANO aģentūru, nevalstisko organizāciju, pilsoniskās sabiedrības organizāciju, privātā sektora dalībnieku un citu attiecīgo personu novērtējumiem.

Dalībniekiem visos līmeņos tiks sniegts atbalsts, lai uzlabotu datu apkopošanu, pārvaldību un analīzi, ieskaitot datus par izglītības finansēšanu un par mācīšanās rezultātiem. Atbalsts tiks nodrošināts arī darbībām, ar kurām apzina paraugpraksi un lietderīgus un inovatīvus informācijas apmaiņas un pārvaldības veidus. Prioritāte tiks piešķirta spēju veidošanai visiem nozares dalībniekiem un visos līmeņos, attiecīgajos gadījumos paredzot sadarbību ar privātā sektora pārstāvjiem.

ES atbalsta valsts izglītības pakalpojumus²⁷, taču privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji var nodrošināt pievienoto vērtību, sniedzot atbalstu šiem pakalpojumiem. Komisija iesaistīs privātā sektora pārstāvjus, lai noteiktu un izstrādātu inovatīvas pieejas un saistītu izglītības reformas ar sabiedrības vajadzībām un darba tirgus iespējām. Lai nodrošinātu integrētu un visaptverošu reaģēšanu uz bērnu vajadzībām ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, ir nepieciešami uzlabotas partnerības un koordinācijas mehānismi ar citām attiecīgajām jomām, piemēram, veselības aizsardzību, iztiku, aizsardzību un uzturu.

Labas prakses piemēri

Libānā ES nodrošina atbalstu Izglītības un augstākās izglītības ministrijai "Izglītība visiem bērniem", lai veicinātu Sīrijas bēgļu integrāciju valsts sistēmā. ES atbalsts tiek koordinēts, izmantojot apvienotu humānās palīdzības un attīstības jomas satvaru valsts līmenī, kas ietver divpusējo palīdzību un atbalstu, izmantojot ES Reģionālo trasta fondu reaģēšanai uz krīzi Sīrijā, un humāno palīdzību. Īstenošanas atbalstu nodrošina ANO aģentūras un nevalstiskās organizācijas.

²⁵ Šā paziņojuma darbības joma attiecas tikai uz darbībām ārpus ES.

²⁶ Reģionos, kuros nav valdības atbalsta, par stiprināmās sistēmas sastāvdaļu var uzskatīt pašvaldības vai alternatīvus pakalpojumu sniedzējus, humānās palīdzības / attīstības koordinācijas sistēmas vai citas struktūras. Alternatīvus risinājumus var meklēt gadījumos, ja valdība ir atbildīga par uzbrukumiem izglītojamajiem vai liegumu izmantot izglītības tiesības sociāli atstumtām grupām.

²⁷ COM(2016) 234. Apņemšanās attiecībā uz prioritāriem aspektiem izglītības jomā: koordinēšana un saiknes pieeja; pārvietoto skolotāju iespējamā loma; atbalsts valsts izglītības pakalpojumu labas darbības nodrošināšanai; tehnoloģisko uzlabojumu izmantošana un augstākās izglītības pieejamības atvieglošana pārvietotiem izglītojamajiem.

ES ieņem vadošu lomu Izglītības dialoga forumā, kurš tika izveidots fonda “Izglītība nevar gaidīt” ietvaros un kurā satiekas humānās palīdzības un attīstības jomas dalībnieki, kuri piedalās izglītības atbalsta nodrošināšanā Sīrijā. Tas ļāva īstenot kopīgu programmu veidošanas pārraudzību, kopīgu analīzi un labāku koordināciju.

ES ir sniegusi atbalstu nesējājiem centieniem reģionālā līmenī piemērot visaptverošu rīcības satvaru bēgļu jomā, tostarp ar Ministru konferenci par bēgļu izglītību, kas notika 2017. gada decembrī Džibuti reģiona Starpvaldību attīstības iestādes un Džibutijas valdības aizgādībā. Apņemšanās, kas izklāstītas sagatavotajā deklarācijā un rīcības plānā, cita starpā ietver bēgļu integrēšanu valsts izglītības sistēmās, minimālo standartu un mērķvērtību izstrādi un kvalifikāciju atzīšanas reģionālā mehānisma izstrādi.

2015. gadā zemestrīces Nepālā iznīcināja 35 000 mācību telpu un liedza vienam miljonam bērnu iespēju turpināt mācības. ES sadarbojās ar valdību un citiem partneriem nolūkā nodrošināt pagaidu mācību centrus un pirmās nepieciešamības preces, lai pēc iespējas vairāk bērnu varētu atgriezties skolā iespējami ātrā laikā. ES nodrošina atbalstu Nepālas skolu sektora attīstības plānam, lai labāk atjaunotu zemestrīces skartos reģionus, sniedzot palīdzību sociāli atstumtām sabiedrības grupām, stiprinot plānošanas un pārvaldības spējas visos līmeņos un nodrošinot labāku mācīšanas un mācīšanās kvalitāti.

Galvenās darbības, kuru mērķis ir uzlabot pārvaldību, atbildību un finansēšanu:

- atbalstīt ES un pasaules mēroga finansēšanas koordinācijas, pārredzamības un pārskatatbildības stiprināšanu, piemēram, atbalstot uzlabojumus Starptautiskās palīdzības pārredzamības iniciatīvas standartā attiecībā uz ziņošanu par izglītību ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos;
- veicināt spēcīgākas sadarbības partnerības, tostarp starptautiskā līmenī, piemēram, tādu dažādu ieinteresēto personu izglītības darbību finansēšanu, kuras rada pievienoto vērtību un labvēlīgāku ietekmi, pateicoties visu partneru, it īpaši ANO aģentūru un privātā sektora pārstāvju, kompetencei un pieredzei;
- sadarbībā ar valsts pārvaldes iestādēm ieguldīt inovatīvās datu pārvaldības, pārredzamības un ziņošanas pieejās, ieskaitot skolotāju un bērnu, kuri neapmeklē skolu, apzināšanu, lai veicinātu izglītības nepārtrauktību un sasniegumu novērtēšanu;
- atbalstīt spēju veidošanu izglītības dalībniekiem, piemēram, koordinējošajām struktūrām, reaģēšanas dalībniekiem un valdībām, ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, īpašu uzmanību pievēršot pilsoniskajai sabiedrībai un vietējiem dalībniekiem, izmantojot gan jaunas, gan jau esošas spēju attīstības iniciatīvas, piemēram, Globālās izglītības kopas kursus.

2.2. Piekļuves, iekļaušanas un vienlīdzības veicināšana

Mierīga līdzāspastāvēšana, starpkultūru izpratne, sekmīga integrācija uzņēmējkopienās un sociālā kohēzija ir svarīgi aspekti saistībā ar izglītību ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos. ES sniegs atbalstu pārvietoto bērnu un jauniešu integrācijai izglītības sistēmās, tostarp atbalstu uzņēmējkopienām, tādējādi aktīvi īstenojot apņemšanās, kas paustas jaunajā Eiropas Konsensā par attīstību un paziņojumā “Cieņpilna dzīve”²⁸.

Atzīstot vajadzības apjomu un attiecīgā ES atbalsta ierobežojumus, darbības tiks vērstas uz *personām, kurām tās ir vajadzīgas visvairāk*, piemēram uz šādām personām:

²⁸ Jaunais Eiropas Konsenss par attīstību (OV C 210, 30.6.2017.) un COM(2016) 234 “Cieņpilna dzīve — atkarības no atbalsta vietā stājoties pašpalāvēbai”.

- bērni un jaunieši, kuri neapmeklē skolu, un personas, kuras ir pakļautas izglītības pārtraukšanas riskam,
- piespiedu kārtā pārvietoti bērni un jaunieši (bēgļi un iekšzemē pārvietotas personas) un to uzņēmējkopienas,
- neaizsargātas un nelabvēlīgākā situācijā esošas iedzīvotāju grupas, tostarp tie bērni un jaunieši, kuri ir nošķirti no ģimenēm un ir bez pieaugušo pavadības, atrodas grūti sasniedzamos reģionos, ir invalīdi vai ar papildu vajadzībām, ir saistīti ar bruņotiem spēkiem un grupējumiem (ieskaitot īpašu uzmanību attiecībā uz to reintegrāciju ar izglītības starpniecību) un pieder pie etnolingvistiskajām minoritātēm un nabadzīgākajām sociāli ekonomiskajām grupām.

Ir nepieciešama proaktīva un ātra reaģēšana visos līmeņos, lai samazinātu izglītības pārtraukšanu un lai veicinātu iekļaujošas, drošas un aizsardzību nodrošinošas izglītības iespējas. Katra nedēļa, mēnesis un gads, ko skolas vecuma bērni pavada, neapmeklējot skolu, vēl vairāk novirza viņus no izglītības ceļa un samazina iespēju, ka viņi atgriezīsies skolā.

Lielākā daļa piespiedu kārtā pārvietoto bērnu un jauniešu tiek izvietoti valstīs ar zemiem vai vidējiem ienākumiem²⁹, tāpēc elastīgs īstermiņa atbalsts jāapvieno ar paredzamu ilgtermiņa finansēšanu, lai stiprinātu izglītības sistēmu izturētspēju un lietderību. Izglītības sistēmām ir jāpielāgojas, lai varētu veikt atkārtotas un ieilgušas pārvietošanas pārvaldību un lai apmierinātu gan piespiedu kārtā pārvietoto iedzīvotāju, gan uzņēmējkopienas vajadzības. Tādēļ, pamatojoties uz apņemšanos veikt atbildības sadali ar skartajām valstīm, ir jārisina uzņēmējkopienas problēmas nodrošināt iekļaujošus un kvalitatīvus izglītības pakalpojumus.

Ārkārtas situācijām un ieilgušu krīžu gadījumiem ir nesamērīga ietekme uz sievietes un meiteņu izglītību. Īpašie ar dzimumu saistītie riski, ar kuriem saskaras meitenes un zēni ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, cita starpā ir laulības agrā vecumā, piespiedu laulības, grūtniecība agrā vecumā, bērnu darbs, vervēšana bruņotos grupējumos, kā arī seksuāla un ar dzimumu saistīta vardarbība. Izglītības pakalpojumiem ir jāreaģē uz meiteņu un zēnu vajadzībām, piemēram, kā prioritāti nosakot katram dzimumam atsevišķu tualetu izveidi skolu atjaunošanas ietvaros, lai novērstu audzēkņu un vecāku bažas par drošību. Komisija papildus uzsvērs neaizsargāto un nelabvēlīgākā situācijā esošo iedzīvotāju grupu iekļaušanas nozīmīgumu. Īpaša uzmanība ir jāpievērš jauniešiem, kuri bieži vien nesaņem izglītības atbalstu, jo uzņemas pieaugušo pienākumus, veltot pastiprinātu uzmanību ar dzimumu saistītajām vajadzībām.

Labas prakses piemēri

Ar ES palīdzību inovatīvais projekts "Ar nosacījumiem pamatotas naudas pārvedumi izglītībai" Turcijā ir sniedzis atbalstu vairāk nekā 290 000 bērnu neaizsargātās bēgļu ģimenēs, nodrošinot tiem iespēju regulāri apmeklēt skolu.

ES atbalstīja ātrās reaģēšanas uz iedzīvotāju pārvietošanos izstrādi Kongo Demokrātiskajā Republikā. Tā nodrošina ātrus vajadzību novērtējumus, lai garantētu integrētu palīdzības pasākumu kopumu iedzīvotājiem pārvietošanas, slimību vai dabas katastrofu gadījumā.

ES kopā ar dalībvalstīm ir lielākais finanšu ieguldītājs Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūrā (*UNRWA*), kas darbojas, lai sniegtu atbalstu Palestīnas bēgļiem. *UNRWA* palīdz vairāk nekā 513 000 bērnu un jauniešu apmeklēt gandrīz 700 pamatskolas, sagatavošanas skolas un vidusskolas, kā arī profesionālās apmācības centrus, kuri darbojas Gazā, Rietumkrastā un visā attiecīgajā reģionā.

²⁹ UNHCR "Global Trends: Forced Displacement in 2016".

Kad 2014. gadā Sjerraleoni skāra Ebolas vīruss, skolas tika slēgtas uz deviņiem mēnešiem. Globālā partnerība izglītībai ar ES atbalstu palīdzēja nodrošināt alternatīvu izglītību, izmantojot televīzijas un radio pārraides, kuras bērni varēja skatīties un klausīties, kamēr neapmeklēja skolu. Kad skolas varēja atsākt darbību, partnerība nodrošināja drošas mācību vides pieejamību, dezinficējot skolas un nodrošinot roku mazgāšanas iekārtas un piederumus.

Galvenās darbības ar mērķi uzlabot piekļuvi, iekļaušanu un vienlīdzību:

- atbalstīt un veicināt proaktīvus un ātras reaģēšanas mehānismus, tostarp no humānās palīdzības organizāciju un valdību puses, lai sniegtu atbalstu bērniem un jauniešiem ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, un **censtos nodrošināt mācību atjaunošanu trīs mēnešu laikā**³⁰,
- piešķirt prioritāti atbalsta sniegšanai bērniem un jauniešiem, kuriem tas visvairāk nepieciešams ārkārtas situāciju un ieilgušu krīžu gadījumu dēļ,
- ja iespējams, stiprināt galveno izglītības sistēmu dalībnieku, it īpaši izglītības ministriju, iespējas, lai palīdzētu tiem sagatavot un pielāgot izglītības sistēmas atkārtotas un ieilgušas iedzīvotāju pārvietošanas pārvaldībai,
- atbalstīt bērnu un jauniešu ar dzimumu saistītās vajadzības, it īpaši attiecībā uz izglītību un aizsardzību, pievēršot īpašu uzmanību meiteņu un jaunu sieviešu izglītībai, saskaņā ar Dzimumu līdztiesības rīcības plānu 2016.–2020. gadam³¹.

2.3. Izglītības sekmēšana miera un aizsardzības nodrošināšanai

Izglītība ir iedarbīgs rīks sociālo apstākļu pārveidei, taisnīguma uzlabošanai, labklājībai un miera veicināšanai. Tomēr slikta, ļaunprātīga vai manipulatīva izglītības pārvaldība var izraisīt konfliktu apspiešanas, iespēju un rezultātu nevienlīdzības vai naida un vardarbības veicināšanas dēļ. ES veicinās konflikta apstākļiem pielāgotu izglītību³² un sniegs atbalstu uz pierādījumiem balstītai izglītības politikai, kas veicina vienlīdzību un aizsargā bērnus un jauniešus pret stigmatizāciju, naida veicināšanu, vardarbīgu ekstrēmismu un vervēšanu bruņotos grupējumos.

Droša, aizsardzību nodrošinoša un kvalitatīva mācību vide ir nozīmīga Komisijas pieejas ietvaros. Laba prakse ir nepieciešama, lai aizsargātu bērnus un jauniešus saskaņā ar principu “neradīt kaitējumu”. Apzinoties, ka bieži vien krīzes laikā vairs nedarbojas institucionālās un sociālās aizsardzības pasākumi, darbību sagatavošanas, plānošanas un īstenošanas, kā arī pārejas posmos ir nepieciešamas bērnu aizsardzības sistēmas. Komisija atzīst un atbalsta vecāku un aprūpētāju būtisko lomu bērnu izglītībā un aizsardzībā, kā arī kopienu plašāku lomu abās minētajās jomās.

Aizsardzība ir īpaši svarīga ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, un tai jābūt izglītības sistēmu pamatā visos līmeņos, pievēršot īpašu uzmanību nevardarbīgai skolu politikai, procesiem un praksei, tostarp seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai. Tiks sniegts atbalsts rīcībai, kuras mērķis ir stiprināt bērnu aizsardzības vajadzību novērtēšanu un plānošanu, kā arī inovatīviem iejaukšanās pasākumiem, lai apmierinātu noteiktās vajadzības.

Lai atbalstītu noturīgākas izglītības sistēmas, ES palīdzība neaptvers tikai infrastruktūras atbalstu katastrofu izturēšanai³³ ar mērķi sniegt atbalstu katastrofu riska mazināšanai un

³⁰ Šis mērķis atbilst 2017. gada Ņujorkas deklarācijā par bēgļiem un migrantiem paredzētajiem mērķiem.

³¹ Dzimumu līdztiesības rīcības plāns 2016.–2020. gadam, Padomes 2015. gada 26. oktobra secinājumi, 13201/15.

³² Aģentūru tīkls jautājumos par izglītības ārkārtas situācijām. Norādījumi par konflikta apstākļiem pielāgotu izglītību. 2013. g.

³³ COM(2014) 216 “Hjogo rīcības pamatplāns laikposmam pēc 2015. gada: izturētspējas veidošana, īstenojot riska pārvaldību”.

krīzes apstākļiem pielāgotai izglītības plānošanai. Izglītības infrastruktūrai jābūt strukturāli drošai un jāveicina droša un iekļaujoša mācīšanās. Atbalsts infrastruktūrai ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos ietver vairākas iespējas atbilstoši valsts mērogā atzītiem standartiem, piemēram, pagaidu mācību vietas, bojāto skolu atjaunošana un skolu būvniecība.

Izglītība ir svarīga sastāvdaļa Komisijas pieejā attiecībā uz izturētspēju³⁴, jo tā palīdz veidot individuālu un sabiedrības izturētspēju. Izglītība kalpo par pamatu individuālajai izturētspējai, nodrošinot jauno paaudžu labklājību, nodrošinot aizsardzību un veicinot tādu personu sociālo un emocionālo labjutību un kognitīvo attīstību, kuras skārušas ārkārtas situācijas vai krīzes. ES atbalsts veicinās psihosociālā atbalsta sniegšanu, piemēram, atbalstu skolotājiem un citiem aprūpes sniedzējiem, un cietušo nosūtīšanas un reaģēšanas iespējas bērniem un jauniešiem, kuriem nepieciešami specializēti pakalpojumi. Šādas darbības ir jāintegrē esošajos un valstu izveidotajos nosūtīšanas un reaģēšanas mehānismos.

Lai risinātu problēmas saistībā ar uzbrukumiem izglītībai un strādātu pie tā, lai tos izskaustu, Komisija atzīst un atbalsta Pasaules Koalīcijas par izglītības aizsardzību pret uzbrukumiem darbu un atbalstīs iniciatīvas, lai veicinātu un īstenotu Drošu skolu deklarāciju³⁵. Skolām jābūt ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām aizsargātam patvērumam.

Labas prakses piemēri

ES ir atbalstījusi projektu “Skolas kā miera zonas” Kongo Demokrātiskajā Republikā. Projekta mērķis ir nodrošināt meiteņu un zēnu aizsardzību skolā, novērst izglītības pārtraukšanu bruņotu konfliktu dēļ un nodrošināt, ka visi bērni attīstās un tiek izglītoti no traucēkļiem, vardarbības un uzbrukumiem brīvā vidē.

ES atbalsta Labākas mācīšanās programmu Palestīnā³⁶, lai sniegtu psihosociālo atbalstu bērniem, kuriem ir murgi pieredzētās vardarbības dēļ. Tajā grupu pasākumi, kurus skolotāji var īstenot, ir apvienoti ar specializētiem pakalpojumiem, bērniem, kuriem nepieciešams papildu atbalsts.

Lai atbalstītu tādu pārvietoto bērnu izglītību, kuri atgriezušies savos ciematos Pakistānas federāli pārvaldītajos cilšu apgabalos (*FATA*), ES ir sadarbojusies ar pašvaldībām un citām aģentūrām, lai īstenotu "labākas atjaunotnes" principu ilgākam termiņam. 45 000 bērnu tika nodrošinātas drošas, aizsargājošas un abiem dzimumiem labvēlīgas mācību vietas. Jauniešiem tika nodrošinātas miera veicināšanas darbības, profesionālās prasmes un mācekļības programmas. Šīs darbības ir daļa no vietējās valdības desmitgades izglītības plāna, kuru izstrādā reģionālā administrācija ar ES atbalstu.

Galvenās darbības ar mērķi atbalstīt un stiprināt izglītību miera un aizsardzības nodrošināšanai:

- veicināt un īstenot konflikta apstākļiem pielāgotas izglītības principus un pamatnostādnes, piemēram, nodrošināt, ka mācīšana sekmē cieņu pret kultūras daudzveidību, toleranci un

³⁴ COM(2017) 21 un COM(2011) 637. ES aņņemas paplašināt atbalstu kvalitatīvai izglītībai, lai dotu jauniešiem zināšanas un prasmes, kas ļautu tiem kļūt par aktīviem progresīvas sabiedrības locekļiem. Jaunais Eiropas Konsenss par attīstību uzliek ES un tās dalībvalstīm saistības īstenot saiknes pieeju, aktīvi veidojot individuālo, kopienu, sabiedrības un valstu izturētspēju. Tas ir saistīts ar krīžu novēršanu un risināšanu, hroniskas neaizsargātības samazināšanu un pašpaļāvības, kā arī sabiedrības un valstu izturētspējas veidošanu.

³⁵ Drošu skolu deklarācijā (2015.g.) valstīm ir paredzēta iespēja izteikt plašu politisko atbalstu izglītības aizsardzībai un turpināšanai bruņota konflikta laikā, un tas ir instruments, ar kuru valstis apstiprina un aņņemas īstenot Vadlīnijas skolu un universitāšu aizsardzībai pret militāru izmantošanu bruņotu konfliktu laikā.

³⁶ Šis nosaukums nav uzskatāms par Palestīnas valsts atzīšanu, un tas neskar dalībvalstu individuālo nostāju šajā jautājumā.

iedzīvotāju aktīvu un atbildīgu rīcību ar skolotāju apmācības, mācību programmu izstrādes un skolotāju profesionālās attīstības starpniecību,

- stiprināt izglītības sistēmas, lai sagatavotos un reaģētu uz katastrofām, piemēram, izmantojot visaptverošu skolu drošības sistēmu³⁷,
- atbalstīt darbības, lai novērstu un reaģētu uz vardarbību, tostarp seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību skolā, stiprinot bērnu aizsardzības sistēmas,
- atbalstīt inovatīvas pieejas ārkārtas situāciju un ieilgušu krīžu skarto bērnu un jauniešu individuālās izturētspējas uzlabošanai, tostarp izmantojot darbības, kuru ietvaros tiek sniegts psihosociālais atbalsts, un sociālemocionālās mācīšanās iekļaušanās pasākumus,
- izmantojot visus ES pieejamos kanālus, atbalstīt uzbrukumu izglītībai pārtraukšanu un aktīvi atbalstīt iniciatīvas un projektus, kuru mērķis ir aizsargāt izglītību pret uzbrukumiem,
- atbalstīt darbības, kuras attiecas ne tikai uz skolām, un veicināt plašāku kopienas un aprūpētāju iesaistīšanos izglītībā un aizsardzībā ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos.

2.4. Atbalsts kvalitatīvai izglītībai labākiem mācīšanās rezultātiem

ES palīdzība izglītībai balstās uz pieņēmumu, ka izglītības sistēmām jābūt kvalitatīvām, lai bērnu un jauniešu mācīšanās būtu sekmīga³⁸. ES apņemšanās attiecībā uz attiecīgajām mācību programmām, apmācītiem skolotājiem un skolu direktoriem, atbilstošiem mācību materiāliem un atbilstošas skolas infrastruktūras pieejamību arī turpmāk būs nozīmīgi palīdzībai ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos³⁹.

Krīzes situācijās, it īpaši valstīs ar zemiem ienākumiem, bieži vien pietrūkst kvalificētu un apmācītu skolotāju. Skolotājiem var nebūt valodas vai pedagoģisko prasmju, kas nepieciešamas izglītojamo vajadzībām. Tiem, kā arī citiem izglītības darbiniekiem arī var būt bijusi traumatiska pieredze un var būt nepieciešams atbalsts. Pārvietotiem skolotājiem var nebūt dokumentu, lai mācītu attiecīgajā uzņēmējkopienā. ES atbalstīs politiku un darbības, kas nodrošina apmācītu mācītspēku pieejamību.

ES atbalstīs īpašus pasākumus, piemēram, pārejas un mācību turpināšanas atbalstu, lai risinātu problēmas, ar kurām var saskarties izglītojamie, integrējoties izglītības sistēmā. Ir nepieciešama pielāgota reaģēšana katram izglītības līmenim, pamatojoties uz izglītojamo vecumu, dzimumu un iepriekšējo izglītību. Tas var ietvert neformālo vai alternatīvo izglītību, un tiks ņemtas vērā dažādas vajadzības katrā izglītības līmenī.

Piespiedu kārtā pārvietoto bērnu un jauniešu integrēšanai valstu izglītības sistēmās ir nepieciešams saglabāt svarīgās saiknes starp valodu, identitāti un kultūru. Politikas dialoga un palīdzības ietvaros tiks izmantota ES kompetence valodu politikas jomā, kam kā piemēru var minēt visas ES dalībvalstis. Tādējādi tiks veicināta uz pierādījumiem balstīta, progresīva valodas politika attiecībā uz dzimtās valodas un papildu valodu lietošanu.

Atzīstot, ka pārvietošana kļūst arvien ilgstošāka un ka pārvietotie iedzīvotāji var tikt pārvietoti vairākas reizes, ir jāuzlabo mobilitāte un akreditācija starp izglītības sistēmām un

³⁷ ANO birojs dabas katastrofu riska mazināšanas jautājumos un Globālā alianse katastrofu riska samazināšanas un izglītības nozares izturētspējas jautājumos (2017.g.) “Visaptveroša skolu drošības sistēma” (“*Comprehensive School Safety Framework*”).

³⁸ COM(2002) 116, “*Communication on education and training in the context of poverty reduction in developing countries*”.

³⁹ Turpat.

to ietvaros⁴⁰. Dokumentu trūkums nedrīkst radīt šķēršļus savlaicīgai izglītības pieejamībai pārvietotiem bērniem un jauniešiem pēc to ierašanās, un ir jāizveido protokoli, lai nodrošinātu, ka tiesības uz izglītību ir prioritāras salīdzinājumā ar akreditācijas sistēmām. Jo īpaši nevajadzētu aizliegt pamatizglītības pieejamību, pamatojoties uz eksāmeniem⁴¹. Tā vietā būtu jāizmanto piemēroti novērtēšanas mehānismi, lai noteiktu, kā var uzlabot piekļuvi un atbalstu, un lai sniegtu informāciju politikas veidošanai. Tāpat arī visiem jauniešiem jābūt iespējai piekļūt eksāmeniem un iegūt sertifikātu, uz kuru parasti balstās turpmākās izglītības un nodarbinātības iespējas.

ES atbalsta iekļaujošu un vienlīdzīgu kvalitatīvu pamatizglītību un vidējo izglītību un saprot, ka pamatprasmes, piemēram, lasīšanas un rēķināšanas pamatprasmes, ir būtiski pamatelementi turpmākai izglītībai.⁴²

ES arī atzīst ar darba tirgu saistītās tehniskās un profesionālās izglītības un apmācības un augstākās izglītības nozīmīgumu⁴³. Prasmju attīstības ietvaros un apmācības labākai nodarbināmībai nolūkā krīžu gadījumos jāņem vērā ekonomiskais un sociālais spiediens uz izglītojamajiem, piemēram, bērnu nodarbinātība, ierobežota pārvietošanās un ar dzimumu saistītās normas. ES apņemšanās attiecībā uz prasmju attīstību un nodarbināmības, pienācīga darba un iztikas veicināšanu uzsvēr nepieciešamību nodrošināt vienlīdzīgas iespējas jaunām sievietēm, kā arī jauniem vīriešiem un citām nelabvēlīgākā situācijā esošām iedzīvotāju grupām.

ES turpinās atbalstīt īpašu pētniecību un mācīšanās partnerības, lai stiprinātu nozares pierādījumu bāzi. Šajā kontekstā ir jāmeklē sinerģijas iespējas ar ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammu, lai efektīvi risinātu izglītības problēmas ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos ES ārējās darbības ietvaros.

Labas prakses piemēri

Irākā ES atbalstīja tehniskās un profesionālās izglītības un apmācības sistēmas reformu, lai palielinātu tās konkurētspēju un atbilstību saskaņā ar starptautiskajiem standartiem.

ES 2018. gadā uzsāka iniciatīvu “Izturētspējas veidošana: izglītības iespējas nestabilā un krīzes skartā vidē”. Tajā ir apvienoti pētījumi un starpvalstu programmu plānošana septiņās Āfrikas valstīs aptuveni ar 20 EUR miljonu finansējumu četru gadu laikā.

Kenijā ES ir atbalstījusi apmācības programmas Somālijas bēgļiem, lai viņi kļūtu par akreditētiem skolotājiem Kakumas bēgļu nometnē. Skolotāji izmantoja informācijas tehnoloģijas, lai piedalītos skolotāju apmācībā attālināti.

Galvenās darbības izglītības kvalitātes uzlabošanai:

- atbalstīt iniciatīvas, lai nodrošinātu pārvietoto bērnu un jauniešu sertifikāciju, mobilitāti, akreditāciju, atzīšanu un pāreju dažādās izglītības sistēmās, un darbības, kuras nodrošina bērniem mācību uzsākšanu un turpināšanu, izmantojot dažādas formālās un neformālās izglītības sniegtās iespējas,

⁴⁰ Atsaucei var izmantot Eiropas Komisijas Rīcības plānu trešo valstu valstspiederīgo integrācijai, kurā Komisija ir noteikusi kā prioritāti atbalstu agrīnai novērtēšanai, prasmju dokumentēšanai un atzīšanai un akadēmiskajām un profesionālajām kvalifikācijām.

⁴¹ Tas attiecas uz eksāmeniem vai jebkuru pārbaudi/eksāmenu, kas rada sekas attiecīgajai personai (svarīgi eksāmeni), piemēram, iestājekšāmenu.

⁴² COM(2002) 116, “Communication on education and training in the context of poverty reduction in developing countries”.

⁴³ Turpat.

- atbalstīt izglītības sistēmas reformu, it īpaši mācību programmas reformu, lai pielāgotu to mainīgajām vajadzībām ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos, piemēram, paplašināt un stiprināt mācībspēkus, lai nodrošinātu izglītojamo vajadzības ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos, un ieviest paātrināto mācību programmas bērniem, kuri ir izlaiduši mācību gadus,
- atbalstīt darbības, kuras izmanto informācijas tehnoloģiju un atvērto izglītības resursu sniegtās priekšrocības, lai nodrošinātu piekļuvi digitālajam mācību procesam, virtuālajai informācijas apmaiņai un citām inovācijām,
- atbalstīt tehnisko un profesionālo izglītību un apmācību, kas saistīta ar prasmēm un iztiku, pievēršot uzmanību noteiktām jaunu sieviešu un vīriešu vajadzībām, kas ir integrētas praktiskajā apmācībā un ir nozīmīgas attiecībā uz iztikas iespējām,
- atbalstīt mehānismus tādu starptautisko standartu⁴⁴ kopīgošanai, atjaunināšanai un piemērošanai, kuri attiecas uz izglītību ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos.

3. SECINĀJUMI

Arvien lielāka uzmanība izglītībai ārkārtas situācijās un krīžu gadījumos ārpus ES pēdējos gados norāda uz satraucoši lielo un arvien pieaugošo risināmo vajadzību un problēmu apjomu. Šajā paziņojumā ir sniegts visaptverošs un iedarbīgs politikas satvars attiecībā uz to, kā ES var panākt šīs programmas virzību un izmantot savu vadošo lomu šajā politikas jomā. Šo mērķi apstiprina tādu bērnu un jauniešu piemērs, kuri pārvar grūtības, lai turpinātu izglītību.

Komisija ar Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD), tostarp ES delegāciju, atbalstu aktīvi sadarbosies ar dalībvalstīm, citām valstīm, starptautiskām organizācijām, kā arī publiskā un privātā sektora pārstāvjiem, lai veicinātu un atbalstītu efektīvāku un lietderīgāku sadarbību un koordināciju ātrāka, paredzamāka un ilgtspējīgāka atbalsta nodrošināšanai izglītībai ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos. Tādējādi Komisijas dienesti un EĀDD arī veicinās jaunā Eiropas Konsensa par attīstību un paziņojuma “Cienpilna dzīve” mērķu sasniegšanu. Šajā ziņā dalībvalstu loma ir ļoti svarīga.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu ņemt vērā šajā paziņojumā izklāstītās politikas ievirzes un Padomi apstiprināt tās Padomes secinājumos.

⁴⁴ Piemēram, Aģentūru tīkla izglītības ārkārtas situācijās jautājumos “*Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery*”. 2010.g.